विपद व्यवस्थापन कोष संचालन कार्यविधि, २०७६

मितिः २०७६।०४।२२

१. पृष्ठभुमी : (क) भुकम्प, भुक्षय बाढी, पहिरो, आधिवेरी , आगलागी, विद्युत (करेन्ट) द्धारा हुनसक्ने प्रकोपजन्य घटना हरु जुनसुकै समयमा पनि अकल्पनिय रुपले घटन सक्ने भएकोले त्यसप्रति सचेत र पूर्व तयारी हुनु जरुरी छ । यस्ता प्रकोपजन्य घटनाहरु घटन नदिन, घटनालाई न्यूनीकरण गर्न र घटना घटी हालेमा तत्काल उचित व्यवस्थापनका लागि आवश्यक सतर्कता अपनाउन जरुरी भएकोले तारकेश्वर नगरपालिका ले विपद जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७६ स्वीकृत गरि जारी गरेको छ । सोही ऐनको दफा १२ बमोजिम विपद व्यवस्थापन कोष संचालन कार्यविधि २०७६ गठन गरिएको छ ।

(ख) यस कोषको नाम “विपद व्यवस्थापन कोष संचालन कार्यविधी, २०७६” रहेको छ ।

(ग) यो कार्यविधी नगर कार्यपालिका बाट स्वीकृत भई राजपत्रमा प्रकाशन भएको मिति देखि लागु हुनेछ ।

२. उद्देश्य : विपद व्यवस्थापन कोष संचालन कार्यविधी, २०७६ का उद्देश्यहरु देहाय बमोजिम हुनेछन ।

(क) प्रकोपमा परेकाहरुको तत्काल उद्धारका लागि सहयोग पुऱ्याउने ।

(ख) राहतको लागि स्रोत साधनको व्यवस्था गर्ने, गराउने ।

(ग) विपदमा परेकाहरु लाई राहत तथा न्यूनतम आवश्यकता का सामग्रीहरु उपलब्ध गराउन मद्दत गर्ने ।

(घ) धनजनको थप क्षति हुन नदिई तत्काल उद्धार तथा राहत र व्यवस्थापन को लागि सहयोग पुऱ्याउने

(ङ) विपद हुनुपूर्व तथा विपद पश्चात भएका क्षति आंकलन गरि भौतिक संरचना व्यवस्थापनमा सचेत रहने

(च) प्रकोप बाट भएका क्षतिग्रस्त संरचनाको पुननिर्माण र मर्मत संभार मा सहयोग पुऱ्याउने

(छ) जोखिम सम्भावित स्थलहरुको विवरण तयार गरि प्रकोप व्यवस्थापन मा जनचेतना फैलाउने

(ज) विपद हुनुपुर्व प्रतिकार्य तालिमहरु प्रदान गर्ने ।

३. <u>कोष स्थापना र संचालन :</u> (१) ऐनको दफा १२ बमोजिम नगरपालिका ले विपद व्यवस्थापन कोष गठन गर्नु पर्नेछ ।

(२) कोषमा देहायबमोजिम को रकम रहने छ :

(क) नगरपालिका को वार्षिक बजेट बाट विपद व्यवस्थापन कोषमा जम्मा गर्न स्वीकृत रकम,

(ख) विपद व्यवस्थापन को लागि संघीय र प्रदेश सरकार बाट प्राप्त रकम,

(ग) कुनै पनि व्यक्ति संस्था वा निकायद्वारा विपद व्यवस्थापन को लागि प्राप्त सहयोग वा अनुदान रकम,

(घ) अन्य कुनै स्रोत बाट प्राप्त रकम ।

(३) विपद व्यवस्थापन कोषमा जम्मा हुने गरी नगरपालिकाले कानून बमोजिम विशेष शुल्क वा दस्तुर संकलन गर्न सक्नेछ ।

(४) कोषको रकम खर्च गर्दा प्रचलित आर्थिक प्रशासन सम्बन्धी नियमानुसार गरिनेछ ।

४. <u>कार्यक्षेत्र र सिमा</u> : (१) तारकेश्वर नगरपालिका कार्यालयले आफ्नो प्रयोजनको लागि मात्र यो कार्यविधी बनाएको हुँदा यसको कार्य क्षेत्र तारकेश्वर नगरपालिका क्षेत्र भित्र रहनेछ भने अन्य स्थानीय निकायको लागि मार्गदर्शक हुन सक्नेछ ।

(२) विपद व्यवस्थापनले आपतकालिन अवस्था को कार्यको लागी आवश्यक पर्ने व्यवस्थापकीय तथा संस्थागत पक्षलाई समेट्ने छ ।

(३) मानव जीवन र मानवले प्रयोग गर्ने भौतिक संरचनाको क्षति तथा सो को कारण ले पर्न सक्ने असरका क्षेत्रहरु धारा, कुवा, बाटो, पुल, पुलेसा, विद्युत तथा सो सँग सम्बन्धित ।

(४) विपदको कारणले क्षतिग्रस्त भएको संरचनाहरुको विद्यालय, पाटीपौवा, मठमन्दिर, स्वास्थ्य चौकी तथा सामुदायिक क्षेत्रहरु ।

(५) विपद व्यवस्थापन तथा न्यूनिकरणका लागि खोज, उद्धार, राहत प्रदान जस्ता क्षेत्रहरु,

(६) विपदको कारणले हुन सक्ने क्षति तथा सो को व्यवस्थापनको लागि छलफल, अन्तक्रिया, तालिम, चेतनामुलक कार्यक्रम जस्ता कार्यक्रमहरु ।

(७) विपद प्रतिकार्यका तयारी कार्यक्रमहरु, सचेतना अभिवृद्धि, सहभागितामूलक कार्यक्रम तथा तत्काल खतराको सम्भावना भएको क्षेत्रबाट प्रभावित लाई सुरक्षित स्थानमा सार्न र व्यवस्थापन गर्ने गराउने ।

(८) विपद कोष बाट भएको कार्यक्रमहरुको अनुगमन, निरिक्षण गर्न नियमानुसार को भत्ता तथा समितिको बैठकको बैठक भत्ता उपलब्ध गराउने ।

५. <u>खर्च गर्ने विधि र प्रक्रिया</u> : (१) भुकम्प, भु-क्षय, बाढी, पहिरो, हुरीबतास, भल बाढी जस्ता प्राकृतिक तथा आगलागि, करेन्ट (विद्युत) , सडक दुर्घटना, महामारी जस्ता गैर प्राकृतिक कारणले हुन गएको क्षतिको अवस्था अनुसार देहायबमोजिम कागजातको आधारमा तत्काल राहत रकम १ पटकमा वढीमा रु. ५००००।- (पचास हजार) मा नबढ्ने गरि क्षतिको प्रकृति अनुसार देहायबमोजिमको राहत रकम उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।

माथी उल्लेखित राहत वितरण गर्दा देहायको आधारमा गरिनेछ :

- सम्बन्धित व्यक्तिको निवेदन,
- सम्बन्धित वडा प्रतिनिधीको रोहवरमा घटनाको सर्जमिन,
- आवश्यकता अनुसार प्रहरी मुचुल्का समेत लिन सकिनेछ,
- सम्बन्धित वडा कार्यालयको सिफारिस,
- भौतिक क्षति को प्राविधिक निरिक्षण र प्रतिवेदन,
- मृतक तथा घाइते को हकमा अस्पताल को रिपोर्ट तथा उपचारको विल भरपाई ।

<u>राहत</u>

क.स.	क्षति	अवस्था		रकम
१.	मानवीय	मृत्यु		रु.५००००।
		घाईते		रु. ३०००। - रु. २५०००।
		अन्य (खाद्यान्न , लत्ताकपडा लगायत दैनिक प्रयोग गरिने सामाग्रिहरु मेसिनरी बाहेक)		रु. २०००। - रु. ५०००।
२.	पशु चौपाया	गाई/भैंसी (प्रति वटा)	थारो (बाच्छाबाच्छी)	मृत्यु भएमा रु. ३०००। घाईते भएमा रु. १०००।
			गर्भिणी	मृत्यु भएमा रु. १००००। घाईते भएमा रु. ३०००।
			दुहुनो	मृत्यु भएमा रु. २००००। घाईते भएमा रु. ३०००।
		बाखा (प्रति वटा)	पाठापाठी	मृत्यु भएमा रु. १०००। घाईते भएमा रु. ५००।
			माउ बाखा/ बोका/खसी	मृत्यु भएमा रु. २५००। - रु.५०००। घाईते भएमा रु. १५००।
३.	पशुपंक्षी/माछा	कुखुरा/हाँस तथा अन्य पंक्षि		क्षतिको यकिन गरी रु. १०००। देखि रु.१००००। सम्म (व्यवसाय दर्ता भएमा)

		माछा	क्षतिको यकिन गरी रु. १०००। देखि रु.१५०००। सम्म (व्यवसाय दर्ता भएमा)	
४.	घर	पक्की	पूर्ण क्षति रु. ५००००।	आंशिक क्षति रु.१००००। - रु. २५०००।
		कच्ची	पूर्ण क्षति रु. २५०००।	आंशिक क्षति रु. ५०००। - रु. १५०००।
५.	टहरो	पक्की	पूर्ण क्षति रु. २००००।	आंशिक क्षति रु. ५०००। - रु.१००००
		कच्ची	पूर्ण क्षति रु. १००००।	आंशिक क्षति रु. २०००। - रु.५०००
६.	गोठ	पक्की	पूर्ण क्षति रु. ७०००।	आंशिक क्षति रु. २०००। - रु.५०००।
		कच्ची	पूर्ण क्षति रु. ५०००।	आंशिक क्षति रु. २०००। - रु. ३०००
७.	बाली / तरकारी	बाली	क्षतिको प्रकृति र परिणाम हेरी रु. २०००। - रु. १०००० सम्म	
		तरकारी	क्षतिको प्रकृति र परिणाम हेरी रु. २०००। - रु. १०००० सम्म (व्यवसाय दर्ता भएमा)	
८.	सडक यातायात		मेसिन प्रयोग गरी तुरुन्त सुचारु हुने भए सुचारु गर्ने अन्यथा नगरपालिकालाई मर्मत गर्न सिफारिस गर्ने ।	
९.	अन्य भौतिक निर्माण (वाल,तार, जाली आदि ।)		प्राविधिक ईष्टिमेट अनुसार	

❖ **घाईतेको हकमा उपचार खर्चको बिल भरपाई पेश गर्नुपर्नेछ ।**

(२) ऐनको दफा १७ बमोजिम तत्काल राहत सामग्री खरिद वा निर्माण कार्य गर्नु परेमा नगर प्रमुखको अनुमतीमा रु. ५ लाख सम्म र सो भन्दा बढीमा नगर विपद व्यवस्थापन समितिको निर्णय बाट खर्च गर्न सकिनेछ । तत्काल निर्णय गर्न नसकिने भई खर्च भएमा उक्त खर्च रकम समितिको वैठक बाट अनुमोदन गराउन पर्नेछ ।

(३) रु. १ लाख भन्दा बढी रकम लाग्ने निर्माण कार्यको लागि नगरपालिका का प्राविधिक बाट लगत इष्टिमेट तयार गरि प्रत्यक्ष रेखदेखमा सम्बन्धित उपभोक्ता, टोल विकास समिति द्वारा गराउन सकिनेछ ।

(४) उद्धार तथा राहत कार्यक्रम संचालनको लागि खर्च गर्दा प्रचलित ऐन तथा नियमहरुको पूर्ण रुपले पालना गर्नु पर्नेछ साथै विल भरपाई तथा खर्च अनुमोदन अनिवार्य रुपले गराउनु पर्नेछ ।

(५) विपद कोषमा भएको आय व्ययको लेखा प्रचलित कानून बमोजिम राखिनेछ । साथै नियमानुसार लेखा परिक्षण गराइनेछ ।

६. **अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण :** विपद व्यवस्थापन कोष बाट भएका कार्यक्रमहरुको अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण गर्न नगर उपप्रमुखको संयोजकत्वमा देहायबमोजिमको अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण समिति गठन हुनेछ :

नगर उप प्रमुख : संयोजक

प्राविधिक (ईन्जिनियर) शाखा प्रमुख : सदस्य

सम्बन्धित वडा अध्यक्ष : सदस्य

सम्बन्धित वडाको वडा सचिव

विपद व्यवस्थापन शाखा प्रमुख : सदस्य सचिव

(१) विपद व्यवस्थापन कोष बाट भएका कार्यक्रमहरुको अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण गर्न वडा अध्यक्षको अध्यक्षतामा गठित वडास्तरीय विपद व्यवस्थापन समिति को कर्तव्य हुनेछ ।

(२) प्राविधिक लगत इष्टिमेट गरि उपभोक्ता समिति मार्फत भए गरेका कार्यक्रमहरुको अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण गरि कार्य सम्पन्न विवरण लिनु पर्नेछ ।

(३) तोकिएको अनुगमनकर्ता तथा सुपरिवेक्षकले आफुले गरेको अनुगमन प्रतिवेदन विवरण नगरपालिका कार्यालयमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

(४) प्रतिवेदन प्राप्त भएपछि मात्र भए गरेका निर्माण तथा पूननिर्माण कार्यको अन्तिम किस्ता रकम भुक्तानी गरिनेछ ।

७. **विवरण सार्वजनिक गर्नुपर्ने :** (१) उद्धार तथा राहत कार्यक्रमको लागि उपलब्ध गराइएको रकम तथा भए गरेका कार्यको विवरण चौमासिक रुपमा सार्वजनिक गर्नु पर्नेछ ।

(२) वडास्तरीय विपद व्यवस्थापन कार्यको भौतिक तथा वित्तिय विवरण वडा कार्यालयले नगरपालिका कार्यालयमा पठाउनु पर्नेछ ।

(३) कोषको वार्षिक आयव्ययको विवरण तयार गरि नगर कार्यपालिका मार्फत नगर सभामा पेश गर्नु पर्नेछ ।

८. <u>अन्य</u> : (१) यस कार्यविधीमा उल्लेख हुनुपर्ने केही कुराहरु थपघट गर्नु परेमा सम्बन्धित ऐनको नियमको परिधि भित्र रही नगर परिषदले थपघट गर्न सक्नेछ ।

(२) कार्यविधिमा उल्लेख गरिएका कामहरु का हकमा कार्यविधि अनुसार र उल्लेख नभएका कामको हकमा प्रचलित सार्वजनिक खरिद ऐन नियमावली तथा स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ र प्रचलित ऐन कानून बमोजिम हुनेछ ।

(३) विपद सम्बन्धी योजना कार्यान्वयनमा नगर सभा तथा नगर कार्य समितिको वैठक बाट पारित नीति निर्देशन र निर्णयानुसार हुनेछ ।

(४) विपद व्यवस्थापन कोष संचालन नगर विपद व्यवस्थापन समिति मार्फत हुनेछ, सो सम्बन्धी कामको लागि समितिको वैठक वर्षमा कम्तीमा २ पटक र आवश्यकता अनुसार बस्न सक्नेछ ।

(५) समितिका पदाधिकारीहरु लाई वैठकमा माग लिए वापत नगर परिषद बाट तोकिएबमोजिम वैठक भत्ता प्रदान गर्न सकिने छ ।

(६) यस कार्यविधिमा लेखिएका कुराहरु प्रचलित अन्य संघीय, प्रादेशिक र स्थानीय ऐनहरु कानून सँग बाझिएमा बाझिएको हद सम्म स्वतः निष्कृय हुनेछ ।

(७) यस कार्यविधिमा लेखिएका कुराहरु आवश्यकता अनुसार कार्यपालिकाले हेरफेर गर्न सक्नेछ ।